

Resum executiu FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Impacte de la formació d'adults en les trajectòries laborals

Pau Miret, Centre d'Estudis Demogràfics (CED)-UAB

Daniela Vono, investigadora d'*eduLIFE*

OCTUBRE 2015

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill

Edició a cura de:
Fundació Jaume Bofill, 2015
Provença, 324
08037 Barcelona
fbofill@fbofill.cat
<http://www.fbofill.cat>

Aquesta obra està subjecta a la llicència Creative Commons de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (by-nc-nd). Es permet la reproducció, distribució i comunicació pública de l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria. No es permet l'ús comercial de l'obra ni la generació d'obres derivades.

Primera edició: octubre de 2015
Autoria: Pau Miret Gamundi i Daniela Vono de Vilhena
Coordinació de continguts: Laura Morató i Vázquez
Fotografia de la coberta: Lluís Salvadó

Sumari

Introducció	4
Resultats de la recerca	
1. El treball a Catalunya.....	6
2. Educació i treball	11
3. L'educació d'adults.....	14
4. L'educació d'adults a Catalunya i al món.....	18
Conclusions.....	21

Nota

Aquest és el resum de l'informe de recerca "Impacte de la formació d'adults en les trajectòries laborals", al qual podeu accedir des d'aquest [vincle](#). Les taules i gràfics d'aquest resum prenen la numeració de l'informe original.

Introducció

L'estudi de les oportunitats educatives té una llarga tradició en la investigació sociològica sobre desigualtats i molts autors han afirmat que **l'educació és clau per a l'estratificació de la societat**.

Les societats modernes han evolucionat fins a esdevenir economies basades en el coneixement en el qual el paper de l'educació i l'adquisició d'habilitats resulta important en totes les fases del cicle de vida i no només en l'inicial.

En contrast amb altres investigacions empíriques sobre educació, basades en estudis de tall transversal, el projecte de recerca internacional ***Education as a Lifelong Process –Comparing Educational Trajectories in Modern Societies (eduLIFE)*** aporta una visió longitudinal sobre les trajectòries educatives al llarg de tota la vida. És per això que l'estudi s'estructura en quatre fases que abasten l'educació infantil, l'educació secundària i terciària, la transició de l'escola al treball, i l'aprenentatge d'adults.

L'informe *eduLIFE*- Catalunya

L'Informe *eduLIFE*-Catalunya és fruit de la participació de la Fundació Jaume Bofill (FJB) en la primera fase del projecte d'investigació d'*eduLIFE*, dirigit pel professor Hans Peter Blossfeld. La coordinadora d'aquest projecte per al sud d'Europa ha estat Daniela Vono, coautora de l'informe que esteu llegint. La FJB ha col·laborat en aquest projecte cedint l'ús de la font de dades (el Panel de Desigualtats Socials, PaD), facilitant tota la informació i ajuda que ha estat necessària per al seu tractament i cofinançant Pau Miret, investigador del Centre d'Estudis Demogràfics, per tal que fes de pont entre la FJB i *eduLIFE* i ens traslladés, mitjançant un informe específic, les principals conclusions del cas català.

D'acord amb la temporització de la recerca internacional els primers resultats d' *eduLIFE* es centren en la importància de l'educació a l'etapa adulta i, concretament, en la seva repercussió sobre la trajectòria laboral.

L'informe s'estructura en 4 parts diferenciades:

- 1) Anàlisi de les pautes d'entrada al mercat de treball: inserció laboral, sortir de l'atur i obtenir una feina estable.
- 2) Anàlisi de la relació entre el nivell d'estudis i el treball: nivells formatius dels catalans, ajust entre mercat de treball i formació, abandonament prematur i sobre qualificació.
- 3) Anàlisi del sistema de formació d'adults a Catalunya: nivells de formació d'adults formal i no formal, determinants de la participació en la formació d'adults i impacte de la formació d'adults en la trajectòria laboral.
- 4) Catalunya en el context internacional: en què s'assembla el cas català al què passa en la resta de països estudiats.

Sobre les dues primeres parts comptem ja amb força literatura i el seu interès principal rau en recuperar una mirada històrica sobre la gran transformació que han viscut tant l'estructura laboral com formativa de la societat catalana que, tot i experimentar millores considerables, també ha generat desajustos importants entre el que el mercat de treball demana i els nivells formatius de la població.

La tercera i quarta parts de l'informe aporten dades noves en camps de l'educació força inexplorats. Segurament estariem tots d'acord en afirmar que els continus canvis en el món laboral obliguen a un procés d'adaptació constant per tal d'actualitzar coneixements i habilitats, al llarg de tot

el curs vital d'un individu. Malgrat l'ampli consens, aquest és un tema que no ha rebut tanta atenció, ni acadèmica ni mediàtica, com l'educació durant la infantesa i la joventut.

Disposem de poques dades sobre la participació de la població en educació d'adults i menys encara sobre l'impacte que aquesta formació té sobre les trajectòries laborals. En aquest sentit l'enquesta Panel de Desigualtats Socials a Catalunya (PaD) es rebel·la com una font de dades única, atès que el seu caràcter longitudinal i biogràfic (proporciona dades de l'any 2002 al 2012)¹ permet detectar no només qui participa de la formació d'adults sinó quins efectes té aquesta participació sobre la trajectòria laboral. En el marc d'aquest informe s'analitzen les dades del 2002 al 2009, a cavall entre la part final del període d'expansió econòmica i els inicis de la crisi, que continua a hores d'ara.

L'impacte de formar-se en l'etapa adulta s'avalua des de dues òptiques diferenciades: per una banda s'avalua el seu impacte en sortir de l'atur i per l'altra l'impacte a l'hora d'aconseguir una feina estable. En l'anàlisi es distingeix entre educació d'adults formal –dins el sistema reglat– i no formal –la que es desenvolupa com a part de la feina o com actualització professional–, el que s'anomena aprenentatge al llarg de la vida (*lifelong learning*). Els resultats són reveladors sobre la poca importància que s'ha donat a Catalunya a l'educació d'adults i sobre els baixos nivells de participació en aquest tipus de formació.

Finalment es clou l'informe amb una mirada internacional que situa Catalunya al món des de dues anàlisis complementàries: d'una banda en l'anàlisi de l'Enquesta sobre educació d'adults a la Unió Europea; de l'altra, en l'anàlisi fet a *eduLIFE* que abraça la major part de països europeus, Rússia, els Estats Units i Austràlia i que ha pres com a referència per Espanya les dades del PaD.

Què és *eduLIFE*?

“Education as a Lifelong Process –Comparing Educational Trajectories in Modern Societies (*eduLIFE*)”, és un projecte d'investigació internacional dirigit pel professor Hans-Peter Blossfeld per analitzar la trajectòria educativa al llarg de la vida. L'estudi s'estructura en quatre fases que abasten l'educació infantil, l'educació secundària i terciària, la transició de l'escola al treball, i l'aprenentatge d'adults. Mitjançant l'anàlisi comparada entre els països participants (el Regne Unit, Espanya, Suècia i Rússia) i en base a l'ús de dades longitudinals d'alta qualitat, *eduLIFE* aspira a trobar alguns resultats generalitzables per al conjunt de països estudiats així com destacar com impacten els contextos institucionals de cada país en les trajectòries educatives dels individus. La primera fase de l'estudi és la que està relacionada amb l'educació d'adults i s'ha dut a terme durant 2012; la segona, centrada sobre les transicions escola al treball, s'ha executat durant 2013; al 2014 el focus serà l'educació secundària i l'any 2015 s'analitzarà l'educació prèvia a l'escolarització obligatòria. Per a més informació sobre *eduLIFE* podeu consultar el portal <http://edulife.eui.eu/Home.aspx>

¹ L'enquesta Panel de Desigualtats a Catalunya (PaD) és una font de dades longitudinal que ha recollit dades anualment en onze edicions (2002-2012). Podeu trobar més informació sobre l'enquesta a www.paneldesigualtats.cat

Resultats de la recerca

1. El treball a Catalunya

1.1. El mercat de treball a casa nostra: segmentació i escassa mobilitat entre segments

El mercat laboral català presenta dues característiques bàsiques: és dual, d'una banda hi ha els treballadors amb feina estable i, d'altra banda, els precaris i aturats que ho tenen molt difícil per accedir a una feina estable; l'altra característica és l'elevada i persistent taxa d'atur, que fluctua amb els cicles econòmics.

Una de les característiques del mercat laboral català és que és radicalment dual: d'una banda hi ha els que tenen una feina estable, fortament protegida per la legislació; de l'altra els qui tenen feines precàries o estan a l'atur. Entre els dos segments del mercat de treball hi ha una escassa mobilitat: els treballadors del segment perifèric no aconsegueixen transformar les feines precàries en estables.

L'altra característica que presenta el nostre mercat de treball és que té una elevada, i persistent, taxa d'atur. Des de finals dels setanta, amb un 6% d'atur, ha anat fluctuant seguint els cicles econòmics, fins a situar-se en un 24% a 2013.

1.2. Gènere, generació i nivell educatiu en les pautes d'entrada al món laboral

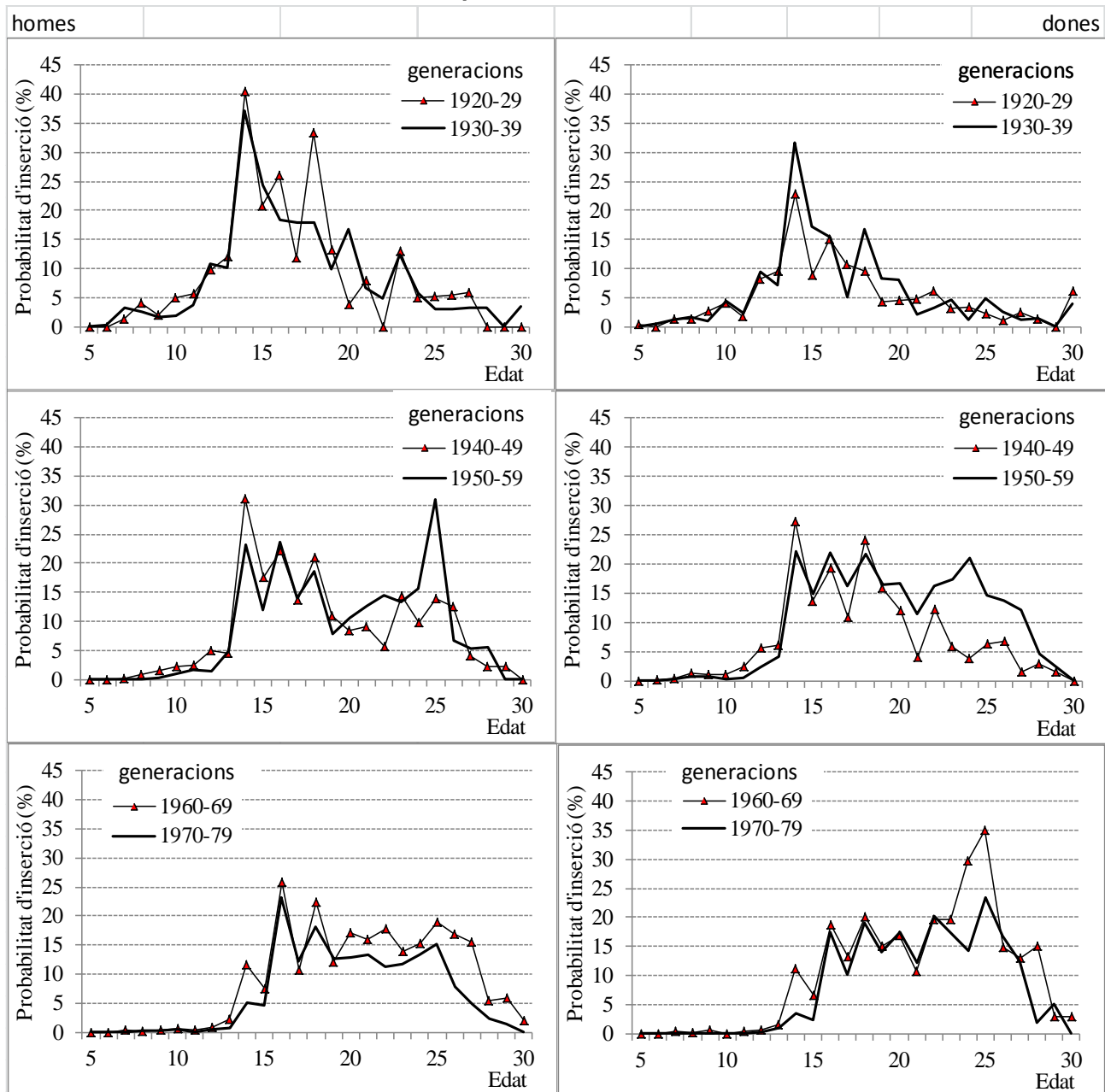
Les pautes d'inserció al mercat laboral català presenten una evolució històrica molt clara: s'ha anat retardant l'edat d'incorporació –gràcies a l'augment legislatiu de l'edat mínima per assolir estudis obligatoris- i cada cop s'ha fet amb nivells d'estudis més alts.

Si fem una ullada a les pautes d'inserció al mercat laboral per a les diferents cohorts de catalans en referència al seu nivell educatiu veiem com, històricament, la inserció al mercat laboral s'ha anat retardant gràcies a l'ampliació legal de l'edat mínima per assolir estudis obligatoris. A més, l'increment en el nivell formatiu pel que han apostat les generacions més joves, ha intensificat aquest fenomen.

En el cas dels homes, l'accés a la primera feina amb estudis de grau mitjà (finalitzats entre els 15 i els 16 anys) per als nascuts als anys 20 i 30 era del 9%, per als nascuts als 40-50 d'aproximadament el 13%, fins al 29% de les cohorts dels anys vuitanta. El mateix passa amb els estudis universitaris, que han passat del 6% per a les generacions més antigues (nascudes entre 1920 i 1939) fins arribar al 20% en les més joves, nascudes a partir de 1950.

Per a les dones, el fenomen més destacable és l'augment de la seva participació al mercat laboral: en complir trenta anys, mentre que una de cada quatre dones nascudes als anys vint no havia treballat mai, entre les nascudes als anys cinquanta només un 6% no ho havia fet. En elles, també s'aprecia l'augment de nivell educatiu, especialment en el cas dels estudis universitaris a l'hora d'inserir-se al mercat laboral: el percentatge han passat del 7% per a les dones nascudes als anys quaranta, al 25% de les dels setanta.

Gràfic 1. Probabilitat d'inserció laboral per edat, sexe i cohort de naixement

Font: PaD, 2002-2009

1.3. Sortir de l'atur, trobar feina

Per sortir de l'atur, l'edat és cabdal: la probabilitat de trobar feina augmenta ràpidament dels 17 als 29 anys, després s'estabilitza, i disminueix també ràpidament després dels 52 anys.

Les desigualtats de gènere són ben presents a l'hora de trobar feina des d'una situació d'atur: les dones tenen probabilitats sempre més baixes que els homes. Les dones joves -aproximadament en la vintena d'edat- i les grans -des dels 55 anys- tenen uns 30 punts menys probabilitats que els homes de trobar-ne. En les edats mitjanes, la diferència és d'uns 10 punts.

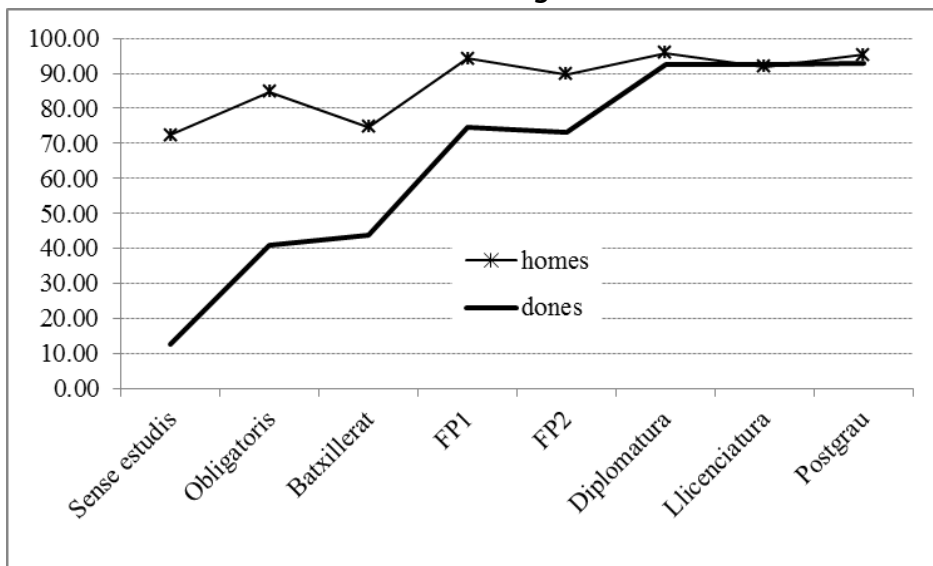
La segona pauta d'inserció estudiada té a veure amb sortir de l'atur. Quins factors faciliten o dificulten trobar una nova feina a una persona aturada?

L'edat es presenta com una característica cabdal per a la sortida de l'atur: la probabilitat de trobar feina augmenta ràpidament dels 17 als 29 anys i disminueix amb la mateixa rapidesa després dels 52 anys. En aquest sentit, cal tenir en compte les conseqüències socials i personals d'estar a l'atur a poc més de la cinquantena, ja que pràcticament suposa l'expulsió definitiva del mercat de treball. El gènere també influeix de manera important a l'hora de sortir de l'atur. La diferència en la probabilitat de trobar feina entre un i altre sexe va dels 30 punts percentuals durant la joventut, als 10 punts durant l'adulthood i torna a créixer fins als 30 punts més enllà dels 55 anys. En tots tres casos, la distància indica majors dificultats per a les dones que per als homes, sobretot per a les joves i per a les grans.

El nivell d'estudis es presenta, altre cop, com la millor inversió per sortir de l'atur: com més alt, més probabilitats de trobar feina. Tot i això, es presenta com una inversió que dona més rendiments a les dones, ja que són les que augmenten de manera més evident les probabilitats de trobar feina. Les dones que no tenen estudis tenen una probabilitat del 10% de trobar feina i les que tenen estudis universitaris, es situen en el 90%.

El nivell educatiu torna a emergir com una bona inversió per sortir de l'atur: a més nivell educatiu, més probabilitats de trobar feina. Tot i això, els homes tenen probabilitats de més del 70% de trobar feina des d'una situació d'atur amb qualsevol nivell educatiu, mentre que les dones es mouen de poc més del 10% les que no tenen estudis, passant pel 40% les que tenen estudis obligatoris o batxillerat al 70% de les que tenen formació professional. Només en el cas dels estudis superiors podem parlar d'equitat de gènere, ja que els dos gèneres tenen probabilitats de més del 90% de trobar una nova feina.

Gràfic 2. Probabilitat de trobar feina segons nivell d'instrucció

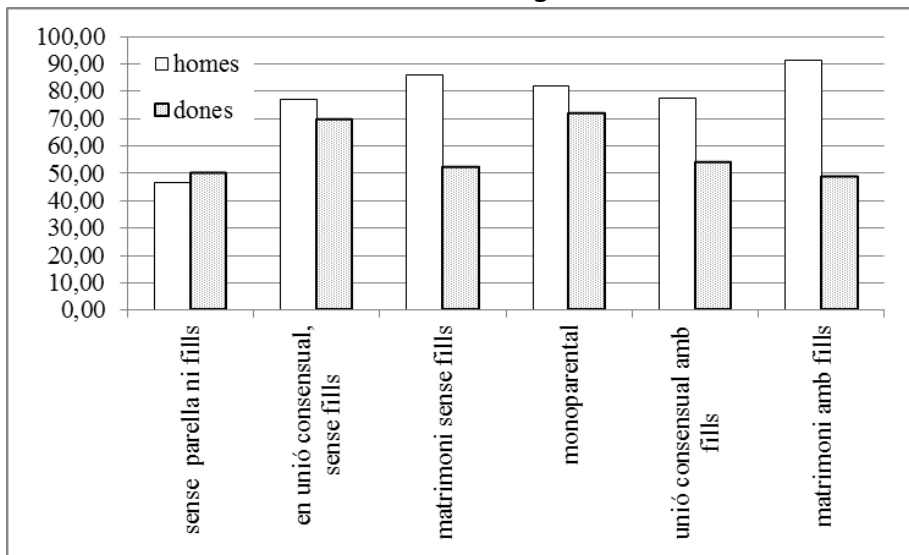
Font: PaD, 2002-2009

Davant l'evidència de les desigualtats de gènere, hem explorat diverses variables familiars per veure fins a quin punt tenen a veure amb la sortida efectiva de l'atur. Efectivament, les dones només tenen una probabilitat més alta que els homes de trobar feina, en el cas que no convisquin en parella ni tinguin fills. En tota la resta de situacions (viure en parella o estar casades amb i sense fills o famílies monoparentals) la tenen més baixa. Les diferències més acusades es donen en els casos de dones casades (30 punts menys que els homes) i casades amb fills (40 punts menys).

La situació familiar també influeix en la probabilitat de sortir de l'atur. En aquest cas, les dones sense responsabilitats familiars (sense parella ni fills) tenen una probabilitat lleugerament més alta que els homes de sortir de l'atur. En totes les altres situacions familiars es situen per sota dels homes en la probabilitat de trobar feina.

Gràfic 3. Probabilitat de trobar feina segons situació familiar

Font: PaD, 2002-2009

En l'anàlisi complet de totes les variables esmentades i afegint-hi la informació sobre l'any per copsar el possible efecte de la crisi, es fa evident que la variable més explicativa és el nivell d'estudis, molt especialment entre les dones. Mentre que la diferència en la probabilitat de trobar feina per a un home amb estudis obligatoris i un amb estudis universitaris és de 9 punts, per a dues dones amb el mateix diferencial educatiu, la diferència és de 55 punts.

L'esclat de la crisi també emergeix, fins i tot tenint en compte que s'ha inclòs únicament l'any 2009, ja que pels homes disminueix la probabilitat de trobar feina en 5 punts percentuals. Per a les dones no presenta cap efecte.

1.4. Obtenir una feina estable, entrar en el nucli principal del món laboral

A l'inici, hem mencionat la dualitat del mercat laboral català. Interessa aquí, explorar les probabilitats de passar del segment precari al segment estable d'aquest mercat.

L'entrada al nucli principal, estable, del mercat laboral està modelada per l'edat, va augmentant fins als 45-49 anys, per disminuir després de manera sostinguda.

Com en el cas de sortir de l'atur, per accedir al segment primari el nivell d'estudis és determinant: a un nivell més alt, major probabilitat d'aconseguir-ho. Tot i això, les dones tenen probabilitats sempre més baixes que els homes, i la probabilitat més alta de participar de les millors condicions laborals es troba entre les llicenciades. Curiosament, cursar un postgrau no les ajuda, ja que no es percep cap augment de la probabilitat.

Accedir a una feina estable també es veu influït per l'edat, ja que la probabilitat d'aconseguir-ho augmenta fins als 45-49 anys per descendir després. Un nivell d'estudis alt també influeix positivament en establitzar-se laboralment. Altre cop, les dones presenten probabilitats més baixes que els homes, tant si ens fixem en l'edat com en el nivell d'estudis.

El gènere i el nivell d'estudis conformen els factors clau en l'entrada al segment primari del mercat laboral. És important destacar que flueixen de forma independent: el nivell d'estudis ho fa per ajudar a participar del segment primari, mentre que el gènere juga clarament en contra de les dones.

Per a les dones, la situació familiar és, també, una variable clau en la estabilització laboral. Estar unida en matrimoni disminueix les probabilitats d'accedir-hi.

Taula 1. Probabilitat d'aconseguir una feina amb contracte indefinit i jornada completa

	Coeficient	significació	Probabilitat estimada
EDAT			
20-24	0,00	ref.	9,56
25-29	0,79	***	18,84
30-34	0,92	***	20,93
35-39	0,86	***	20,03
40-44	1,09	***	23,89
45-49	1,22	***	26,35
50-54	1,02	***	22,72
55-59	0,74	***	18,10
60-64	0,06	ns.	10,11
TEMPS			
2003	0,00	ref.	13,64
2004	0,28	***	17,35
2005-6, homes	0,72	***	24,57
2005-6, dones	0,31	***	17,70
2007-8	0,44	***	19,71
2009	0,30	***	17,52
NIVELL D'INSTRUCCIÓ			
màxim primària	0,00	ref.	13,36
formació professional	0,17	**	15,40
batxillerat	0,31	***	17,31
universitat, homes	0,54	***	20,87
universitat, dones	0,82	***	26,00
ESTAT MARITAL			
homes solters	0,00	ref.	14,67
dones solteres	0,28	***	18,53
homes casats	0,94	***	30,57
dones casades	-0,19	**	12,45

Font: PaD, 2002-2009

Significació: *** del 99%; ** del 95%; * del 90%; ns. no significatiu.

Les variables més influents a l'hora de poder establitzar-se en el mercat laboral són l'edat i el nivell d'estudis. La desigualtat de gènere, en aquest cas, s'aprecia clarament si observem la diferència en la probabilitat d'establitzar-se laboralment, segons estat marital.

2. Educació i treball

Ja hem vist com el nivell d'estudis és una variable clau tant a l'hora de trobar la primera feina, com de sortir de l'atur, com d'estabilitzar-se en el mercat de treball. Anem ara a fer-ne una anàlisi més acurada, en la vessant de l'educació formal, és a dir dins el sistema educatiu reglat.

2.1. El nivell d'instrucció de les generacions catalanes

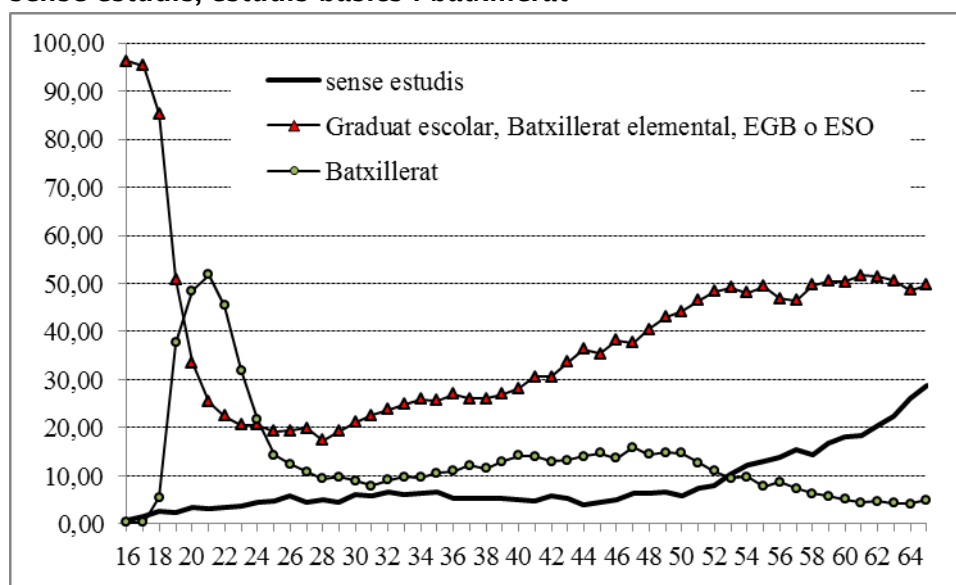
En les darreres dècades, la població catalana ha augmentat notablement el seu nivell d'estudis, disminuint fins a pràcticament desaparèixer la població sense estudis o amb estudis bàsics –del 30% de les persones amb 65 anys a l'1% de les de 16- i augmentant la població amb estudis superiors –que ja suposa el 35% dels joves de 25 a 30 anys, enfront l'escàs 20% de les de més de 52 anys.

És prou conegut el canvi important que s'ha donat en el nivell educatiu de les últimes generacions de la població catalana, en referència a generacions anteriors. Anem ara a analitzar aquest canvi, per tal de contextualitzar els apartats posteriors de l'informe.

En l'anàlisi dels nivells màxims d'estudis de la població catalana, cal tenir en compte que es barregen l'efecte generació –com més jove, més accés als estudis- amb l'efecte biografia educativa – s'augmenta de nivell d'estudis amb l'edat.

D'entrada és obvi que com més antiga és una generació, major el volum de població sense estudis o amb estudis bàsics: del 30% de les persones amb 65 anys, es passa al 5% de les de 50 i a l'1% de les que en tenen 16. Per als estudis primaris o obligatoris, s'observa que és el nivell màxim per a una de cada dues persones entre 50 i 65 anys. Per contra, per a les persones de 23 a 29 anys és una de cada cinc la que s'ha quedat en un nivell d'estudis primaris o obligatoris.

Gràfic 4. Percentatge de població per edat segons nivell d'instrucció: sense estudis, estudis bàsics i batxillerat

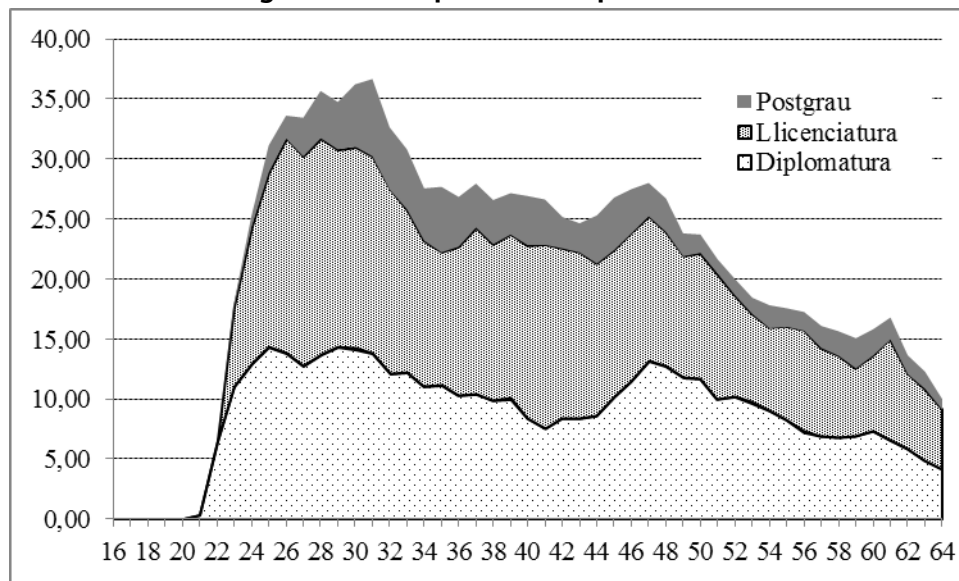

Font: elaboració pròpia amb dades del PaD, 2002-2009

Per la seva banda, els estudis de batxillerat no han patit un canvi substancial i es mantenen entre un 10% per a la població de 28 a 36 anys i un 15% per a les cohorts de 40 a 50. No podem dir el mateix de la Formació Professional, que s'ha convertit en una opció molt estesa per a les generacions nascudes a partir de 1960, ja que un 25% la té com a nivell màxim d'estudis, mentre que a partir dels 48 anys, aquest percentatge es queda al voltant del 10%.

Sí que veiem una clara evolució positiva en els estudis superiors, entre els joves de 25 a 30 anys hi ha més d'un 35% amb aquest nivell d'estudis, mentre que en les generacions de més de 52 anys aquest percentatge no arriba al 20%.

Gràfic 9. Percentatge acumulat per edat de població amb estudis universitaris

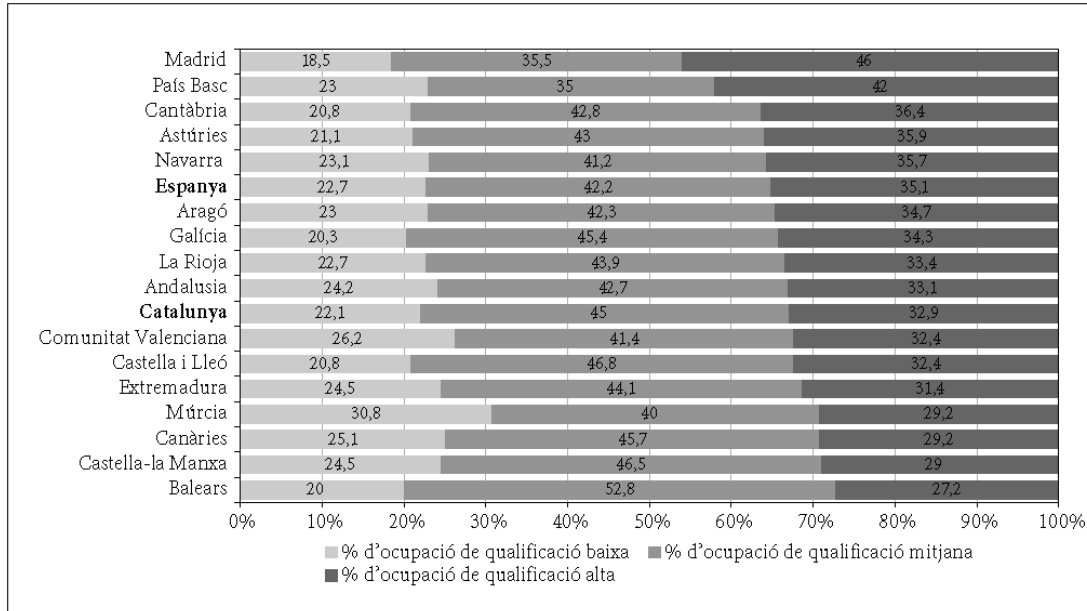
Font: elaboració segons el PaD, 2002-2009

Les bones notícies estan en el fet que, tal i com es pot veure als gràfics 4 i 5, el nivell d'instrucció ha augmentat de forma generalitzada en les darreres dècades. Aquest fet sembla associat a un descens de la desigualtat de classe en les oportunitats educatives i a una mobilitat social ascendent. La nota negativa, en canvi, està en que Catalunya dobla la mitjana de la UE en abandonament escolar prematur (29% a Catalunya, 14,1% a la UE), que són les persones de 18 a 24 anys que abandonen el sistema educatiu sense haver cursat estudis secundaris post obligatoris. D'altra banda, i paradoxalment, té més població amb estudis superiors del que aconsella l'Estratègia Europea 2020. Tot i això, com hem vist en els apartats anteriors, els estudis superiors són la millor garantia d'una inserció al mercat laboral, de que aquesta sigui en les millors condicions –en el segment primari i de sortir de l'atur.

Tot i que el nivell educatiu de la població catalana ha augmentat notablement en les darreres dècades, la nota negativa és que, d'una banda, Catalunya dobla la mitjana de la UE en abandonament escolar prematur (29% a Catalunya, 14,1% a la UE), i d'altra banda, que aquests nivells educatius no s'ajusten al que l'estructura productiva demanda. Catalunya té més persones amb estudis superiors dels que el mercat necessita i no disposa de prou efectius amb estudis mitjans, en relació al que la producció del país reclama. Una de les conseqüències d'això és que hi ha una part important dels treballadors (un 44% de la població de més de 29 anys el 2010) que estan sobre qualificats per al lloc de feina que desenvolupen.

Però, quin és l'ajust entre la qualificació de la població activa i el que demana el mercat de treball? Les dades fan evident que el que tenim és un desajust entre el que necessita l'estructura productiva i el nivell d'estudis de la població: Catalunya disposa de més efectius amb estudis superiors (41,3%) dels que demanda el mercat (32,9%) i el mercat necessita més persones amb estudis mitjans (45%) dels que el sistema educatiu ofereix (30,8%).

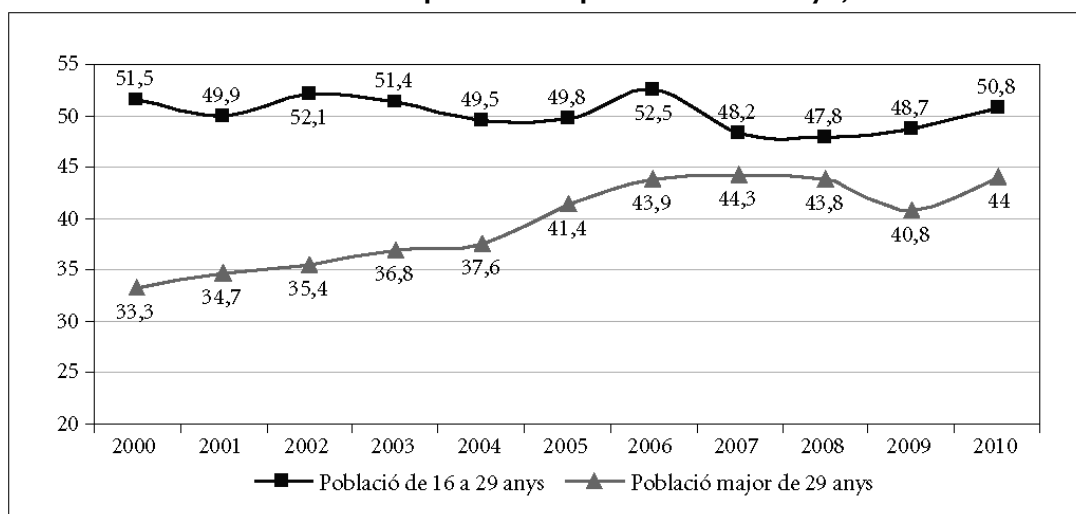
Gràfic 10. Estructura de l'ocupació per nivell de qualificació per comunitats autònomes, 2010

Font: Albaigés i Ferrer-Esteban 2012

Aquest decalatge entre estructura del sector productiu i qualificació de la població provoca, entre altres fenòmens, el de la sobrequalificació. La sobrequalificació es produeix quan una persona està més formada del que el seu lloc de treball demanda. En la població més gran de 29 anys, la taxa de sobrequalificació ha passat del 33% al 2000 al 44% al 2010.

Gràfic 11. Evolució de la sobrequalificació per edat. Catalunya, 2002- 2010

Font: Albaigés i Ferrer-Esteban 2012

3. L'educació d'adults

Entrem ara en el que és l'objectiu principal d'aquest informe: analitzar l'educació d'adults. Aquest apartat farà un breu repàs al marc normatiu que regula l'educació en l'etapa adulta per entrar ja de ple en l'anàlisi de l'educació formal, és a dir dins el sistema reglat, i no formal per adults.

3.1. Marc normatiu

Tot i que l'educació d'adults apareix a les diferents lleis educatives des de 1970, no es regula de manera clara i específica fins 2006, amb la LOE. L'educació i formació continuada per adults, en la seva definició oficial, inclou l'educació per adults, la formació per aturats i la formació continuada per a treballadors en actiu. Com adult, es considera qualsevol persona major de 17 anys, o de 15 si està treballant.

La formació per adults és competència de les CCAA. En el cas de Catalunya, amb caràcter exclusiu.

3.2. Educació formal d'adults

Considerem que han participat de la formació formal en l'edat adulta, les persones que hagin augmentat de nivell educatiu dos anys després de l'habitual en la seva cohort. A més, hem detectat cinc transicions educatives significatives que abracen tots els augments de nivell, des dels estudis bàsics a la formació universitària.

Per edats, la cobertura a Catalunya de l'educació infantil de 3 a 5 anys és pràcticament completa, gràcies a que es proveeix de places públiques per a tothom que ho sol·liciti. Dels 6 als 16 anys la població està escolaritzada en la seva totalitat, ja que és la franja d'educació obligatòria. La població adulta, a partir dels 18 anys, presenta percentatges molt alts d'estar estudiant en els primers anys i aquesta presència va baixant ràpidament i sostinguda fins els 30 anys. A partir d'aquesta edat, no arriba al 10% la població que encara estudia.

En l'anàlisi dels augments de nivell educatiu de la població adulta, hem detectat cinc transicions educatives significatives: del nivell bàsic al batxillerat; del nivell bàsic a la formació professional; del batxillerat a la formació professional; del batxillerat a la universitat; del grau al postgrau.

A més, considerarem que aquest augment de nivell educatiu formal s'ha donat en l'adulthood, sempre que s'hagi assolit dos anys després del que és habitual en la cohort de l'individu. Concretament, qui hagi assolit: estudis bàsics amb més de 18 anys; estudis de formació professional amb més de 23; batxillerat amb més de 21 i estudis universitaris o de postgrau amb més de 24.

3.2.1. Determinants de la participació en l'educació reglada d'adults

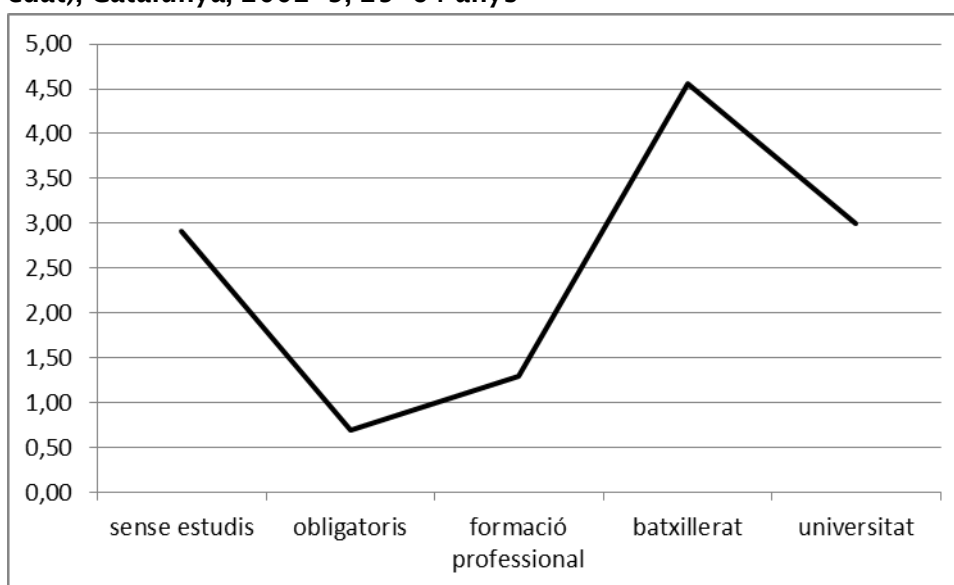
Treballem amb una mostra de 4.653 individus, d'entre 19 i 64 anys, dels quals un 5% ha participat en educació formal reglada.

Segons el nivell educatiu previ, els qui tenen la probabilitat més alta de millorar-lo en l'adulthood són les persones que parteixen del batxillerat. Segurament, això té a veure amb que és un nivell que s'entén com previ a cursar uns estudis o bé de formació professional o bé universitaris. Després es situen les persones sense estudis -per accedir als obligatoris- i les persones amb estudis universitaris -per accedir a postgraus i màsters.

Un cop determinat què considerarem com educació formal d'adults, cal remarcar que treballem amb una mostra de 4.653 individus, d'entre 19 i 64 anys, dels quals un 5% ha participat en educació formal reglada.

Segons el nivell d'instrucció previ, els qui menys probabilitat tenen de participar en educació d'adults són les persones que parteixen del nivell d'estudis obligatoris. El batxillerat és el nivell de partida que més ho permet, segurament, perquè és un nivell pensat com a pas previ a altres estudis i no com una destinació final. Després hi ha les persones que no tenen estudis i que accedeixen a la formació d'adults per aconseguir estudis bàsics i les persones que parteixen d'estudis universitaris, per cursar un màster o un postgrau.

Gràfic 12. Probabilitat de millorar el nivell d'instrucció segons educació prèvia (controlant per edat), Catalunya, 2002- 9, 25- 64 anys

Font: elaboració a partir del PaD, 2002-9

De les variables familiars, estar unit en matrimoni i tenir fills són les dues que disminueixen la probabilitat d'augmentar el nivell d'estudis reglats durant l'adulthood.

En l'anàlisi de totes les variables que són significatives, podem veure com l'esclat de la crisi (any 2009) ha incrementat la probabilitat de participar en formació reglada en 50 punts percentuals, respecte el període anterior.

La crisi ha incrementat la probabilitat de participar en educació reglada en 50 punts percentuals, respecte el període d'expansió econòmica.

En aquest cas, el gènere no influeix en la probabilitat de cursar formació reglada d'adults, tot i que sí ho fa la situació familiar. Concretament, tenir fills a casa la disminueix significativament.

Contràriament al que hem analitzat anteriorment, el gènere per si sol no influeix en la probabilitat d'augmentar el nivell educatiu. És la situació familiar, concretament tenir fills a casa, la que impacta significativament i negativa en aquesta probabilitat.

Finalment, cal assenyalar que una gran part de qui aconsegueix millorar el seu grau educatiu com a

adult té l'estudi com a dedicació exclusiva. És a dir, els estudiants a temps complet són els que continuen estudiant. Altre cop, la variable que més explica que s'augmenti de nivell educatiu formal en l'etapa adulta, és el nivell d'estudis previ.

3.3. L'educació no formal d'adults (formació no reglada)

Com educació no formal considerem la que està relacionada amb el mercat de treball, ja sigui per a treballadors, com per a aturats i inactius.

Es confirma l'efecte Matthew: com més alt és el nivell d'instrucció, més probabilitats hi ha que es segueixin cursos de formació no reglada. I com menor la vinculació amb el mercat de treball, menor la participació en educació no formal.

L'educació no formal d'adults que aquí analitzem és la que està relacionada amb el mercat de treball, ja sigui per a treballadors en actiu com per a aturats o inactius.

En el nivell de participació en l'educació d'adults no formal, es confirma l'efecte Matthew: com major és el nivell d'instrucció d'una persona, major la seva probabilitat de participar en educació no formal. Respecte a la vinculació amb el mercat de treball, com menor és la vinculació, menor la probabilitat de seguir educació no formal.

Tal i com succeïa amb la formació formal, la variable gènere no resulta ser explicativa en el model, però sí ho és la situació familiar. Contràriament al que passava amb l'educació formal, la probabilitat més alta de seguir formació no formal es situa en les persones casades i amb fills, essent la més baixa la de les persones que no tenen parella ni fills.

3.4. Impacte de l'educació formal i no formal d'adults en la trajectòria laboral

Un cop hem vist qui participa, i qui no, de l'educació formal i no formal d'adults, anem a fer el darer pas de la nostra anàlisi. Aquest no és un altre que veure si formar-se en l'edat adulta té repercussions en la trajectòria laboral, en concret en els aspectes que hem explorat anteriorment: sortir de l'atur i estabilitzar la situació laboral.

3.4.1. L'educació formal d'adults: ajuda a sortir de l'atur o a aconseguir una feina estable?

Cursar educació formal en l'edat adulta té rèdits en la trajectòria laboral –tant en poder sortir d'una situació d'atur com d'aconseguir una feina estable– sobre tot per a les dones. Pels homes, però, no suposa un avantatge respecte els que s'han format en la joventut.

Per analitzar aquest apartat, hem distingit el moment en el qual s'ha assolit el nivell d'educació formal. És a dir, separem els qui han aconseguit el seu nivell d'estudis en la joventut dels qui ho han fet en l'etapa adulta (fent servir els criteris d'edat descrits més amunt). Vist que la desigualtat de gènere ha estat present en tota la nostra anàlisi, hem optat per segmentar l'anàlisi per sexes.

Com es pot apreciar a la taula, les dones tenen una segona oportunitat per millorar les condicions laborals en l'adulesa, ja que si milloren la seva formació reglada, augmenten les probabilitats, tant de sortir de l'atur com d'estabilitzar-se laboralment.

Taula 2. Probabilitat de trobar feina o entrar en estabilitat segons si el nivell d'instrucció s'ha assolit durant la joventut o la vida adulta, per sexe. Coeficients (significació)

	SORTIDA DE L'ATUR		ENTRADA EN ESTABILITAT	
	homes	dones	homes	dones
a la joventut	0,00 (ref.)	-1,67(***)	0,00(ref.)	-0,69(***)
a l'adulthood	0,01 (ns.)	0,80(*)	-0,22(ns.)	0,99(**)

Font: elaboració a partir del PaD, 2002-9

Significació: *** del 99%; ** del 95%; * del 90%; ns. no significatiu.

3.4.2. L'educació no formal en la sortida de l'atur

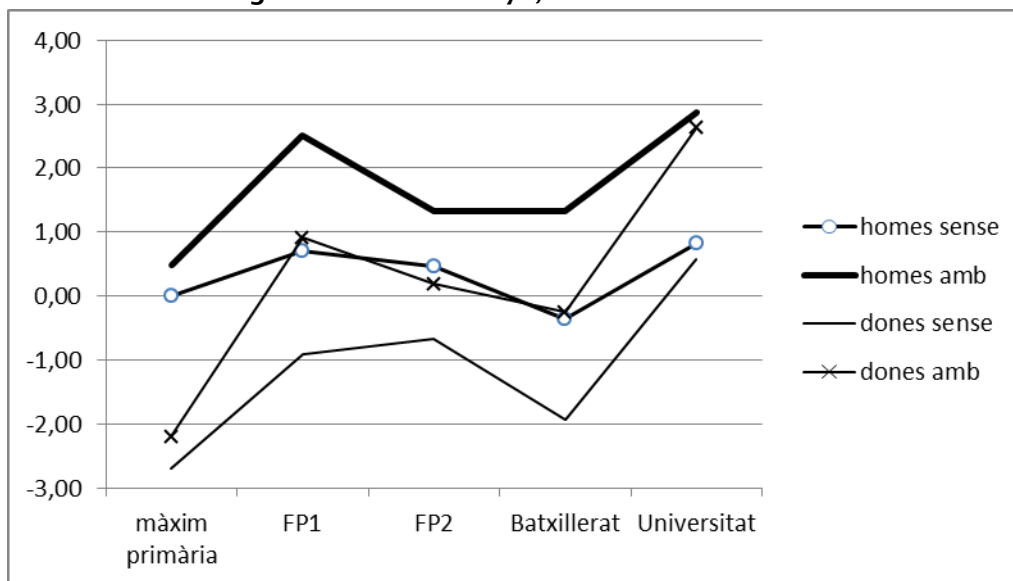
La formació d'adults no reglada augmenta la probabilitat de sortir de l'atur en un 14%. Tanmateix, els seus efectes són més positius per als homes.

La pregunta que ens formulem ara té a veure amb si l'educació no formal facilita, o no, unes trajectòries més positives dins el mercat laboral.

La formació no reglada facilita trobar feina des d'una situació d'atur, ja que la probabilitat de trobar feina augmenta en un 14% si es segueix aquest tipus de formació. Tot i això, observem que és un efecte que només es dona entre els homes ja que, quan incloem el sexe, per a les dones fer aquest tipus de formació no suposa cap avantatge.

El nivell d'instrucció, com s'ha apuntat més amunt, és bàsic per sortir de l'atur. Si hi incloem si s'ha seguit formació no reglada, els efectes es multipliquen. Com es pot veure al gràfic 13, les dones sense formació no reglada són les que tenen una probabilitat més baixa de sortir de l'atur, mentre que la seva probabilitat de trobar feina si cursen formació no reglada és la mateixa que pels homes que no n'han cursat. Els homes amb formació no reglada són els que presenten probabilitats més altes de sortir de l'atur i l'única situació en la que no hi ha diferència per gènere és per a les persones que tenen un nivell màxim d'estudis universitaris. Cal fer notar que en els estudis més baixos - fins a primària- l'efecte gènere reviu i per a les dones no té cap efecte fer formació no reglada.

Gràfic 22. Nivell d'instrucció i realització de formació no reglada en la probabilitat de trobar feina segons sexe. Catalunya, 2005- 2009

Font: elaboració a partir de la taula 8

3.4.3. Impacte de l'educació no formal d'adults en l'estabilització laboral

Haver fet formació no reglada augmenta en 10 punts la probabilitat d'estabilitzar-se en el mercat laboral. La situació familiar marca diferències entre gèneres, essent les dones amb càrregues familiars les perjudicades.

Si es té en compte únicament haver fet o no formació no reglada, la probabilitat d'estabilitzar-se en el mercat laboral augmenta 10 punts per a les persones que sí n'han cursat. Ja hem vist com l'edat és la variable que més explica l'estabilització laboral, augmenta amb els anys fins a la darrería dels quaranta per baixar dels 50 endavant; i com els estudis també són clau per estabilitzar-se, una persona amb estudis superiors té 2,5 cops més probabilitat d'aconseguir-ho que una sense estudis.

Independentment de l'edat, el nivell d'estudis o de si s'ha fet formació no reglada, les variables de situació familiar tornen a marcar diferències entre els gèneres: les dones sense parella o que no estan casades tenen més del doble de probabilitat (28%) que les casades (13%) d'estabilitzar-se laboralment. Pels homes, la diferència de probabilitat entre una i altra situació és només del 5%.

4. L'educació d'adults a Catalunya i al món

És el moment ara de situar les dades de Catalunya en relació a altres països. La recerca *eduLIFE*, amb l'anàlisi de dades del PaD, ho permet i aporta informació nova sobre la comparativa internacional. D'aquesta recerca n'hem extret dues parts: la primera té a veure amb l'anàlisi de l'Enquesta sobre educació d'adults a la Unió Europea; la segona en una anàlisi longitudinal de dades de diferents països. És en aquesta segona part en la que el PaD ha estat utilitzat com a base de dades, entenent que els resultats pot entendre's que representen, també, el conjunt de l'Estat Espanyol.

4.1. Anàlisi de l'Enquesta sobre educació d'adults a la Unió Europea

En l'anàlisi de l'Enquesta sobre educació d'adults a la UE, Espanya i Catalunya es situen en el punt mig de participació en educació d'adults: un 5% en reglada i un 10% en no reglada. Més de la meitat dels 26 països analitzats es troben per sota d'aquest llindar.

En la primera part de la recerca –la corresponent a l'anàlisi de l'Enquesta sobre educació d'adults a la Unió Europea- Espanya, i s'ha d'entendre que Catalunya, es situa en el grup dels de reduïda participació: al voltant d'un 5% en educació formal i una mica per sobre el 10% en no formal.

Els 3 països amb més participació en educació no formal es situen entre el 53% de Suècia i el 36% de Finlàndia. Aquest grup també compta amb percentatges alts de participació en formació reglada, entre el 10 i el 13%.

Tot i això, cal remarcar que més de la meitat dels 26 països analitzats es troben dins una molt reduïda participació en educació d'adults. S'ha situat la frontera en la situació d'Espanya i Làtvia, és a dir en un 5% en la formal i en un 10% en la no formal.

Taula 3. Participació en formació d'adults, relacionada amb la feina (%)

		Formal	No formal	Formal finançada empresa	no finançada empresa	No formal finançada- empresa	no finançada empresa
ALTA PARTICIPACIÓ							
Suècia	SE	13,0	53,2	3,0	10,0	51,2	5,8
Noruega	NO	9,9	40,2	4,8	5,1	39,1	4,5
Finlàndia	FI	10,1	36,3	3,8	6,4	34,0	8,4
PATICIPACIÓ MODERADA							
Dinamarca	DK	10,2	25,6	5,1	4,9	25,0	2,3
Eslovenia	SI	8,7	24,0	2,9	5,8	23,5	2,6
Holanda	NL	6,8	25,4	1,6	1,2	24,5	4,5
Lituània	LT	6,3	20,1	2,3	4,1	19,4	4,2
Alemanya	DE	5,3	28,9	1,5	3,7	26,6	10,0
Estònia	EE	4,9	25,2	2,6	2,4	24,8	2,4
Àustria	AT	4,1	22,7	1,0	3,1	21,4	7,3
CASOS PARTICULARS amb participació moderada							
Bèlgica	BE	12,7	15,3	5,5	7,2	14,7	4,2
Regne Unit	UK	15,2	9,1	7,9	5,5	8,7	4,3
BAIXA PARTICIPACIÓ							
Làtvia	LV	5,4	14,4	2,8	2,5	14,0	2,7
Espanya	ES	5,9	10,8	1,5	4,5	10,3	5,4
França	FR	1,7	17,8	n.a.	n.a.	16,3	8,5
Xipre	CY	2,9	12,0	0,6	2,3	11,4	6,1
Bulgària	BG	2,7	8,9	1,2	1,6	8,8	1,5
Portugal	PT	6,5	3,6	1,7	4,9	3,6	1,9
República Eslovaca	SK	6,1	3,3	2,5	3,5	3,2	2,4
República Txeca	CZ	3,9	5,1	1,6	2,3	5,0	1,9
Polònia	PL	5,5	n.a.	1,5	4,1	n.a.	n.a.
Croàcia	HR	4,5	5,6	1,8	2,6	8,5	1,1
Itàlia	IT	4,4	5,8	0,7	3,5	5,6	4,8
Grècia	GR	2,3	5,0	0,8	1,6	4,9	2,6
Rumania	RO	3,2	1,2	0,9	2,3	1,2	0,6
Hongria	HU	2,5	2,1	1,0	1,5	2,1	1,1
Total	EU	6,3	16,9	2,4	3,9	16,3	4,0

Font: Dämmrich et al (2014), calculat a partir de l'Enquesta sobre educació d'adults, 2007 (Eurostat)

Nota: n.a. vol dir "no aplicable".

4.2. La recerca *eduLIFE*

En la recerca d'*eduLIFE* l'àmbit comparatiu s'amplia, també, a Rússia, els EUA i Austràlia. Catalunya, en aquest cas, es situa en la franja mitjana tot i que bastant lluny dels objectius de l'Estratègia Europea 2020.

Es constata l'efecte Matthew –es formen més els més formats prèviament-, els que tenen una vinculació més estable amb el mercat laboral i les desigualtats de gènere.

La recerca ha creat una tipologia en la que els diferents països no s'han situat, contràriament a l'esperat- en funció del seu estat del benestar.

En la segona part de la recerca, s'amplia l'àmbit comparatiu a gran part d'Europa, Rússia, els Estats Units i Austràlia, amb l'objectiu de crear una tipologia en relació a l'educació d'adults.

En aquesta classificació internacional, Catalunya es situa en la franja mitja de participació en educació d'adults, acompanyada per països com Alemanya, Àustria, França, Dinamarca o Holanda, entre d'altres. Per sota trobem Itàlia, Portugal, Grècia, Polònia o Croàcia, per posar alguns exemples. A l'altre extrem, el d'alta participació en educació d'adults, hi ha Bèlgica, el Regne Unit i Rússia.

La primera constatació té a veure amb que les taxes de participació queden molt lluny de l'objectiu de l'Estratègia Europea, que les situa en un 15% al 2020. Abastar-lo té a veure també amb la inversió pública en aquest tipus d'iniciatives, ja que la recerca desvetlla que la inversió pública –en educació, recerca i desenvolupament i en protecció social- té un efecte positiu en la participació en l'educació d'adults, tan formal com no formal.

En quant a la participació, els resultats confirmen l'efecte Matthew: l'aprenentatge en l'edat adulta es dona més entre els individus prèviament més formats. També que els adults que més es formen són els que tenen posicions més estables al mercat laboral. La desigualtat de gènere en accés a formació d'adults s'ha fet palesa en tots els països analitzats, tret de Catalunya, en la que no s'han apreciat diferències significatives. Tot i això, Catalunya sí que presenta una forta desigualtat en els rèdits que dona, a nivell laboral, per a les dones, contràriament als altres països en els que la participació de les dones té una recompensa important en les seves trajectòries laborals. Finalment, i de manera paradoxal, la formació d'adults es concentra en els més joves.

La tipologia que s'ha creat en la recerca d'*eduLIFE* combina educació formal d'adults amb característiques de posició al mercat de treball, generant tres grups de països: les persones que participen de la formació d'adults, no són les que tenen major nivell d'instrucció i les desigualtats al mercat de treball s'associen a més participació en educació d'adults; aquells en els que sí que hi ha desigualtat en la participació segons nivell d'instrucció i en els que les desigualtats al mercat de treball incrementen la formació d'adults no formal; els que presenten desigualtats tant en el nivell d'instrucció com en el mercat de treball.

En contra del que s'esperava, els diferents països no s'agrupen en funció del seu tipus d'estat del benestar. Els països liberals, dels que s'esperava que es situessin en el grup de més desigualtat, es distribueixen en tots tres grups. Els països nòrdics, que promouen la igualtat d'accés, es situen en els dos primers grups. Això sembla indicar que les diferències en la participació en educació d'adults poden raure en la percepció dels individus sobre la necessitat de millorar la seva preparació.

Com a conclusió, cal assenyalar que l'educació té efectes positius sobre les trajectòries laborals, tot i que els efectes no són immediats. Porta algun temps poder gaudir dels beneficis de la inversió educativa.

Conclusions

Les generacions catalanes han entrat al mercat de treball cada cop amb major nivell d'instrucció: la immensa majoria entre les més antigues ho feren amb estudis com a màxim a nivell de primària i progressivament hem anat arribant a un patró de tres terços: un terç amb educació obligatòria, l'altre amb formació mitjana (fonamentalment professional) i el tercer amb estudis superiors. La millora educativa té una clara dimensió generacional, que va més enllà dels canvis en la legislació educativa: com més jove és una cohort, major el grau educatiu assolit pel conjunt de la mateixa, i l'acceleració en aquest sentit ha tingut lloc molt recentment.

Sota múltiples denominacions (educació d'adults, formació continuada...) la legislació educativa sempre ha incorporat un apartat específic destinat a la població adulta. A més, el reciclatge professional ha gaudit des de fa temps de multitud de cursos no reglats. Però mentre que en el segon cas s'han assolit percentatges respectables (quasi 1 de cada 5 persones entre 23 i 64 anys a l'actualitat a Catalunya segueix cursos de formació no reglada), l'educació formal durant l'etapa adulta roman a nivell molt baixos, menors com menor és el nivell d'instrucció assolit durant l'educació inicial.

Exemples de vies cap a l'educació formal d'adults els trobem quan la LOE estableix els 23 anys com l'edat en què es pot accedir a l'educació secundària post obligatòria a través d'un examen si no s'ha seguit la carrera educativa estàndard. De la mateixa manera, els 25 anys són l'edat mínima per realitzar una prova amb la qual obrir-se la porta a cursar estudis universitaris, si no es disposa del nivell requerit per fer-ho. Malgrat aquestes possibilitats i que la legislació insisteixi en la importància de l'educació continuada al llarg de la vida, sembla que tots els esforços personals es concentren en la formació durant la joventut i es deixa poc marge per a l'educació a l'etapa adulta. En altres paraules, l'expansió educativa no ha estat acompanyada d'un increment substancial en l'aprenentatge formal d'adults, tot i que s'hagin pres algunes iniciatives en aquesta direcció.

I és que si ens centrem només a l'etapa biogràfica adulta i en l'educació reglada, a Catalunya actualment trobem un conjunt de població que seria bo que trobessin totes les facilitats per a millorar el seu nivell d'instrucció: es tracta del 18% que deixen els estudis com a màxim amb el títol corresponent a l'educació obligatòria, i el 6% que s'aturen al batxillerat i no tenen èxit en construir-se una educació superior. Cap d'aquests dos col·lectius assoleix una acreditació adient per desenvolupar-se convenientment en el món professional. Hem de concloure que l'educació reglada d'adults es mou fonamentalment en l'àmbit universitari, ja sigui a nivell de grau o de postgrau. Per això, limitar horaris només a qui pot estudiar a temps complert, o dificultar la matrícula universitària a la població adulta suposa contradir una força natural del nostre país a l'actualitat. En definitiva, l'educació formal d'adults té lloc principalment a la primera adultesa, a poc d'abandonar la joventut: quasi que la podem considerar com una educació juvenil tardana. De fet, tot sembla indicar que es tracta de completar unes estudis que es considera que s'han deixat a mitges: en aquest sentit, com adult, es considera molt necessari seguir estudiant si s'ha deixat els estudis al batxillerat, també si es té un grau universitari es molt probable que durant l'adultesa t'animis a aconseguir un postgrau, o fins i tot si no t'has acreditat convenientment amb el títol corresponent a l'escolarització obligatòria. En canvi, tenir tot just els estudis obligatoris o una formació professional sembla que no empènyer a l'assoliment de nivells d'instrucció més enllà.

En definitiva, i de manera clara, l'educació formal d'adults a Catalunya falla a l'hora de cridar qui està treballant perquè s'apunti a millorar el seu grau d'instrucció, ja sigui per la dificultat per combinar estudis i feina, o perquè es considera que estudiar més no tindrà cap repercussió en la trajectòria professional. Tampoc la dinàmica familiar aconsegueix compatibilitzar-se amb els estudis, doncs el fet d'estar casat és un fort entrebanc per a la participació educativa a l'adultesa, afegint-se també com a punt negatiu el tenir fills. D'aquesta manera, haver format un nucli conjugal, més encara si es tenen fills, suposa apartar l'educació del camí biogràfic personal. Finalment, destacar que

l'esclat de la crisi ha suposat un retorn a la participació d'adults, amb una força positiva amb la mateixa intensitat però de sentit contrari al fet de tenir fills.

Podem concloure que, en relació a l'aprenentatge formal, la principal barrera per tornar a estudiar com a adult no rau en les característiques del sistema educatiu en si mateix, sinó en el seu tancament envers la població adulta. Això suposa que els adults es mirin amb certa por la participació, al contrari del que passa en aquells sistemes oberts en què la participació adulta és més habitual (Kilpi-Jakonen et al., 2012).

En contrast, l'educació no formal s'estén molt més entre la població adulta, concentrant-se en els majors de 22 anys i els menors de 65. Aquest tipus de formació també es troba altament relacionada amb el nivell d'instrucció que hom té: com major és, major la probabilitat de seguir cursos de formació continuada. És a dir, aquest tipus d'educació tampoc ens serveix per reduir les diferències educatives arrossegades des de l'etapa juvenil, ans al contrari. A més, aquest patró es complementa amb el fet de que qui fa més ús de la via educativa no formal és qui més vinculació té amb el mercat laboral. En definitiva, el reciclatge professional es dona més com major és el nivell d'instrucció i més estable és la situació laboral.

Finalment, hem comprovat que la formació no reglada està fortament relacionada amb les circumstàncies del moment i amb l'estructura familiar en què hom s'inscriu. Així, per una part, l'educació no formal s'inhibeix en períodes d'expansió econòmica i augmenta en períodes de crisi. És a dir, a més d'estar relacionada amb alts nivells d'instrucció i amb una forta vinculació laboral, també és veritat que el reciclatge professional s'esperona en moments de dificultat econòmica com l'actual. Per altra part, la formació familiar actua de manera contrària (o potser seria millor dir complementària) a l'educació reglada, doncs en la no formal conviure en parella i amb fills incrementa la probabilitat de seguir cursos d'aquest tipus. Això fa pensar que la disponibilitat i facilitat d'accés a l'educació no reglada la fa especialment adient per combinar-se amb una dimensió important de l'adulthood, com és la constitució familiar.

Aquest extens recorregut tenia com a meta esbrinar com l'educació d'adults ajuda a trobar feina (sortir de l'atur) i a establir-se professionalment (a través d'un contracte indefinit). Per exemple, veiem que la variable més important a l'hora d'aconseguir l'estabilització laboral és l'edat, doncs la màxima probabilitat s'aconsegueix als 50 anys, a partir del quals disminueix. És dona, doncs, a Catalunya un efecte discriminatori a aquesta edat, doncs considerant totes les altres variables, el fet de passar dels 50 disminueix les probabilitats d'aconseguir l'estabilització laboral només degut a la teva edat.

En relació a l'educació reglada s'observa encara avui una forta distinció de gènere: mentre que entre els homes el nivell d'instrucció no influeix significativament ni en la sortida de l'atur ni en l'estabilització laboral (hagin estudiant de joves o d'adults), entre les dones l'efecte de la millora educativa aconseguix durant l'adulthood invertir la discriminació de gènere que s'aprecia acusadament durant la joventut. Tanmateix, l'efecte de gènere que s'aprecia més clarament és el que es refereix a l'educació no reglada o informal, i aquí les tornes canvien radicalment: només entre els homes la formació continuada sorgeix com ajuda per sortir amb major suavitat de l'atur. I no és cert que en aquest aspecte la crisi hagi tractat millor a les dones: ans al contrari, doncs la probabilitat de deixar enrere l'atur ha caigut més del doble entre les dones que entre els homes.

De fet, a l'hora d'esbrinar la importància de realitzar estudis no reglats per poder sortir-se'n de l'atur cal considerar conjuntament l'efecte del gènere i del nivell d'instrucció. Entre qui té com a màxim l'educació primària o obligatòria, realitzar cursos de formació continuada no interfereix per a res en l'efecte de gènere, doncs els homes tenen una major probabilitat de sortir de l'atur que les dones, siguin quines siguin les seves característiques educatives. En contrast, entre els que tenen estudis mitjans (formació professional o batxillerat) el gènere i la formació continuada estan intrín-

secament lligats: qui més se'n surt de l'atur són els homes que realitzen cursos de formació no reglada, les dones que les realitzen igualen la probabilitat amb els homes que no ho fan, i les que menys se'n surten de l'atur entre qui tenen estudis mitjans són les dones que no realitzen cap mena de curs de reciclatge. Podem considerar que l'educació no formal té un efecte multiplicatiu amb el nivell d'instrucció, i així veiem que el factor de gènere desapareix en considerar la població amb grau universitari: la formació no reglada iguala es seu efecte positiu entre els homes universitaris i les dones universitàries.

En relació a l'estabilització, el nivell d'instrucció és la segona variable en importància, doncs com major és aquest, major la probabilitat d'estabilitzar-se. És a dir, a l'hora d'estabilitzar-se continua manant el nivell d'instrucció assolit prèviament, amb independència de si es fan o no cursos de reciclatge. En tercer lloc, en l'estabilització laboral cal tenir en compte la barreja entre gènere i situació marital: la major estabilització té lloc entre les dones solteres (o que conviuen en parella sense estar casades), seguida a considerable distància pels homes casats i un xic més enllà pels solters i les dones casades. És a dir, mentre el matrimoni entre les dones suposa disminuir considerablement les probabilitats d'estabilitzar-se, entre els homes s'incrementa lleugerament. Només en un quart lloc apareix el fet de fer cursos de reciclatge, que potencia un xic la probabilitat d'estabilització, però només quan s'han tingut present les altres tres variables presentades.

Tanmateix, la importància de la formació continuada, si més no en teoria, ha suposat la irrupció de l'educació d'adults com a fonamental per al manteniment de l'ocupació i per al progrés en la carrera professional. A més, per tallar d'arrel el fracàs escolar i la baixa qualificació educativa seria necessari donar una "segona oportunitat" a qui no va estudiar en el seu moment (durant la joventut), de manera que no es va assolir el nivell que ara com adult es veu com a indispensable per aconseguir escapar de l'àmbit de la precarietat, ja sia a nivell formal (el currículum escolar, de l'educació bàsica al postgrau universitari) o informal (amb cursos d'habilitació o especialització per a la vida professional).

En definitiva, i de manera clara, l'educació formal d'adults a Catalunya falla a l'hora de cridar qui està treballant perquè s'apunti a millorar el seu grau d'instrucció, ja sigui per la dificultat per combinar estudis i feina o perquè no es considera que estudiar més pugui tenir cap repercussió en la trajectòria professional. Tampoc la dinàmica familiar aconsegueix compatibilitzar-se amb els estudis, doncs el fet d'estar casat és un fort entrebanc per a la participació educativa a l'adulesa, afegint-se també com a punt negatiu el tenir fills. D'aquesta manera, haver format un nucli conjugal, més encara si es tenen fills, suposa apartar l'educació del camí biogràfic personal. Finalment, destacar que l'esclat de la crisi ha suposat un retorn a la participació d'adults, amb una força positiva amb la mateixa intensitat però de sentit contrari al fet de tenir fills.

Podem concloure que, en relació a l'aprenentatge formal, la principal barrera per tornar a estudiar com a adult no rau en les característiques del sistema educatiu en si mateix, sinó en el seu tancament envers la població adulta. Això suposa que els adults es mirin amb certa por la participació, al contrari del que passa en aquells sistemes oberts en què la participació adulta és més habitual (Kilpi-Jakonen et al., 2012). En aquest sentit, un objectiu polític de primer ordre en relació a l'educació d'adults hauria de ser trencar aquest cercle malaltís que fomenta el reciclatge professional només entre els nivells superior d'educació, de manera que com menor és el nivell d'instrucció menor és l'empenta envers la superació de les barreres educatives durant l'adulesa. Caldria aprofitar el fet de la tornada a la formació (formal i no formal) produïda per la crisi per acompanyar i facilitar a la població sense un nivell educatiu adient a aconseguir-lo.

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill